

ความต้องการในการศึกษาค้นคว้าของบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะ
ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในกรุงเทพมหานคร

นางสาว อนงค์ วรคุณพิเศษ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๒๗

ISBN 974-563-413-1

01114/09

i18181156

THE NEEDS FOR CONTINUING EDUCATION OF
SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL LIBRARIANS IN BANGKOK METROPOLIS

Miss Anong Worakhunpiset

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of Library Science

Graduate School

Chulalongkorn University

1984

ISBN 974-563-413-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาว อนงค์ วรคุณพิเศษ

ภาควิชา

บรรณารักษศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณพิมล กุลบุญ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... *พรรณพิมล กุลบุญ* คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุประทีฐ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... *อัมพร ทัศนะ* ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ อัมพร ทัศนะ)

..... *ม. ร.* กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณพิมล กุลบุญ)

..... *อ.ดร. สิริคุณ* กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิริคุณ สัมบุรณกุล)

..... *ส.ร.* กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สวรรค์ แผงสภา)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความต้องการในการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกรุงเทพมหานคร

ชื่อนิสิต นางสาว อนงค์ วรคุณพิเศษ

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณพิมล กุลบุญ

ภาควิชา บรรณารักษศาสตร์

ปีการศึกษา ๒๕๒๖

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและทัศนคติ และความต้องการ เหตุจูงใจ ปัญหาหรืออุปสรรคของการศึกษาต่อเนื่องของบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งความสนับสนุนของผู้บริหารงาน ห้องสมุดที่มีต่อบรรณารักษ์เกี่ยวกับการศึกษาต่อเนื่อง ตลอดจนข้อเสนอแนะของผู้บริหาร งานห้องสมุดและบรรณารักษ์ในการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับสถาบันที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องให้สอดคล้องกับความต้องการของบรรณารักษ์

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้บรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ จำนวน ๑๔๐ คน และผู้บริหารงานห้องสมุด เฉพาะฯ ๘๐ คน ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ เสนอในรูปของร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า บรรณารักษ์และผู้บริหารงานห้องสมุด เฉพาะฯ มีความ เห็นตรงกันว่า การศึกษาต่อเนื่องมีความจำเป็นต่อวิชาชีพ ช่วยให้บรรณารักษ์ได้เพิ่มพูน ความรู้และประสบการณ์ให้ทันกับความก้าวหน้าในวิชาชีพและช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

ในการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการ บรรณารักษ์ต้องการ เข้าศึกษาต่อ ในระดับปริญญาโทมากที่สุด รองลงมา คือ การอบรมที่มีวุฒิบัตร โดยต้องการเข้ารับ การศึกษาเพิ่มเติมในมหาวิทยาลัยในประเทศ และในเวลาราชการ

ส่วนกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการที่บรรณารักษ์ต้องการเข้าร่วมมาก ได้แก่ การเยี่ยมชมงานห้องสมุดในประเทศและต่างประเทศที่ได้มาตรฐาน การเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการและการเข้าร่วมสัมมนาทางบรรณารักษศาสตร์ ซึ่งจัดโดยสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย และต้องการให้จัดในเวลาราชการ นอกจากนี้กิจกรรมที่จัดในครั้งหนึ่ง ๆ ต้องการให้ใช้เวลา ๓-๕ วัน

เหตุจูงใจสำคัญที่ทำให้บรรณารักษ์เข้ารับการศึกษานี้ต่อเนื่อง คือ ต้องการปรับปรุงการปฏิบัติงาน และต้องการติดตามให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ตามลำดับ สำหรับปัญหาหรืออุปสรรคสำคัญที่ทำให้บรรณารักษ์ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบเป็นทางการ คือ ไม่มีผู้ปฏิบัติงานแทน และอุปสรรครองลงมา คือ ไม่มีเวลามากพอ ส่วนการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการ อุปสรรคสำคัญที่บรรณารักษ์ประสบ คือ กิจกรรมที่จัดไม่ตรงกับความต้องการ รองลงมาคือ ไม่ทราบว่ามีการจัดกิจกรรมที่ใดบ้าง

ในด้านเนื้อหาวิชาทางบรรณารักษศาสตร์ที่บรรณารักษ์ต้องการศึกษาเพิ่มเติมมากที่สุดคือ การบริหารงานห้องสมุด รองลงมาคือ แหล่งข้อมูลและวรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดหาหนังสือและวัสดุห้องสมุด และบริการห้องสมุดตามลำดับ

สำหรับความสนับสนุนของผู้บริหารงานห้องสมุดที่มีต่อการศึกษานี้ต่อเนื่องของบรรณารักษ์ในทัศนะของบรรณารักษ์เห็นว่า ผู้บริหารงานห้องสมุดให้ความสนับสนุนในระดับปานกลาง และน้อย ในขณะที่ผู้บริหารงานห้องสมุดเห็นว่า ได้ให้ความสนับสนุนในระดับมากทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

สถาบันที่สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ควรเปิดหลักสูตรปริญญาโทเพิ่มขึ้น หรือสถาบันที่มีการสอนระดับปริญญาโทแล้ว ควรพิจารณาเปิดสอนในภาคค่ำ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยควรจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการอัน ได้แก่ การสัมมนา และการอบรมเชิงปฏิบัติการในเนื้อหาที่สอดคล้องกับความต้องการของบรรณารักษ์ และ

ควรประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่จะจัดให้กว้างขวาง นอกจากนั้นสถาบันต่าง ๆ ควรมีความ
ร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อไม่ให้กิจกรรมที่จัดมีความซ้ำซ้อนกัน
รวมทั้งสถาบันต่าง ๆ ควรจัดทำวารสารและสิ่งพิมพ์ทางบรรณารักษศาสตร์ออกเผยแพร่
ให้มากกว่าที่เป็นอยู่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title The Needs for Continuing Education of Scientific
and Technological Librarians in Bangkok Metropolis
Name Miss Anong Worakhunpiset
Thesis Advisor Assistant Professor Phanpimol Kulabul
Department Library Science
Academic Year 1983

ABSTRACT

The purposes of this thesis were to study the needs, attitudes, motivations, problems including the library administrators' support and the suggestions for continuing education of scientific and technological librarians and library administrators in order to be the guidelines for the library schools and other institutes in providing the continuing education programs according to their needs.

The research was done through 220 questionnaires which were distributed to 140 scientific and technological librarians and their library administrators in 80 libraries. The data was analyzed and presented in the forms of percentage, means and standard deviation.

The results of the research can be summed up that most of the librarians and their administrators agree that continuing education is necessary for library profession, and will help the librarians in coping up with the progress in the profession, and will improve their working ability.

For formal continuing education, the librarians need to study in the master program and in the short courses accordingly which are provided by the university in working hours. For informal continuing education activities, they want to participate in study tour to the standardized libraries both in the country and abroad and workshops and seminars provided by the Thai Library Association. The activities should be done in working hours and between 3-5 days.

The important motivations for continuing education are to improve their work and to keep up with the progress in librarianship. Their problems in formal continuing education are the shortage of personnel on condition that there is no replacement and the lack of time to further their studies. According to their informal continuing education, the problems are the subject contents do not meet their needs and the programs are not widely publicized.

The scientific and technological librarians want to study these subjects: library administration, literature of scientific and technology, selection of library materials and library services.

According to the questionnaires sent to the library administrators revealed that they provided support and opportunities for the continuing education of their library staff in a high level while the librarians felt that their administrators had supported them in a medium and low levels.

Recommendations

More library schools should offer the master program and provide the opportunities for scientific and technological librarians to further their studies. The library schools which have already had the master program should offer both the regular and twilight courses. For informal continuing education, the Thai Library Association should provide the workshop and seminar with the needed contents. More publicity of the activities is needed and should be widely distributed. Besides, the library schools and other institutes should work together to develop continuing education programs in order that the programs will not be overlapped. Consequently, the concerned institutes should provide adequate professional journals and publications.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดีโดยได้รับความกรุณา เป็นอย่างมากจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรรณพิมล กุลบุญ ผู้ให้เกียรติรับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ข้อคิดเห็น แนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอื้อเฟื้อ เป็นอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ในโอกาสนี้ และได้รับความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์อัมพร ทีชะระ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ญา สมบูรณ์กุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาวิตรี แพ่งสภา ที่กรุณาสละเวลาในการเป็นกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือ เป็นอย่างดีจากบรรณารักษ์ และผู้บริหารงานห้องสมุด เฉพาะ ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในหน่วยงานรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ องค์การธุรกิจเอกชน และองค์การระหว่างประเทศ ทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์สำหรับการวิจัยครั้งนี้ จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณ พ่อและแม่ ซึ่งได้อุปถัมภ์เลี้ยงดู สนับสนุน และให้กำลังใจ ตลอดจนครูอาจารย์ทุกท่านที่เคยอบรมสั่งสอนมา และขอขอบคุณเพื่อน ๆ และน้อง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณรัชนิกร อินเล็ก เพื่อนที่มั่นใจ

อนงค์ วรคุณพิเศษ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ช
กิตติกรรมประกาศ	ญ
สารบัญตาราง	ฉ

บทที่

๑. บทนำ	๑
ความเป็นมาของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
สมมติฐาน	๕
ขอบเขตของการวิจัย	๕
วิธีดำเนินการวิจัย	๖
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	๗
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๗
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙
งานวิจัยของต่างประเทศ	๙
งานวิจัยของไทย	๑๑
๒. การศึกษาต่อเมืองและสถาบันที่จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเมือง	
ความหมาย	๑๙
องค์ประกอบ	๒๔
ประเภท	๒๐
กิจกรรม	๒๑
สถาบันที่จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเมืองแบบเป็นทางการ	๒๖
สถาบันที่จัดกิจกรรมการศึกษาต่อเมืองแบบไม่เป็นทางการ	๓๖

บทที่	หน้า
๓. วิธีดำเนินการวิจัย	๕๐
กลุ่มประชากร	๕๐
การสร้างเครื่องมือ	๕๑
การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๑
การวิเคราะห์ข้อมูล	๕๒
สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๕๒
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๓
๔. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	๕๔
สรุปผลการวิจัย	๕๕
อภิปรายผล	๕๑
ข้อเสนอแนะ	๑๐๐
บรรณานุกรม	๑๐๓
ภาคผนวก	๑๑๖
ภาคผนวก ก. รายชื่อห้องสมุดเฉพาะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใน กรุงเทพมหานคร	๑๑๖
ภาคผนวก ข. แบบสอบถาม	๑๒๑
ประวัติผู้เขียน	๑๔๗

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑. จำนวนบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ จำแนกตามเพศ	๕๔
๒. จำนวนบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ จำแนกตามอายุ	๕๔
๓. จำนวนบรรณารักษ์ห้องสมุด จำแนกตามอายุการปฏิบัติงาน ในห้องสมุด	๕๕
๔. วุฒิกการศึกษาสูงสุดของบรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ	๕๖
๕. บรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ จำแนกตามหน่วยงานที่สังกัด	๕๗
๖. ผู้บริหารงานห้องสมุด เฉพาะฯ จำแนกตามอายุการปฏิบัติงาน ในห้องสมุดและตำแหน่ง	๕๘
๗. ค่าเฉลี่ยน้ำหนักทัศนคติของบรรณารักษ์และผู้บริหารงาน ห้องสมุด เฉพาะฯ ที่มีต่อการศึกษาคือเรื่อง	๕๙
๘. กิจกรรมการศึกษาคือเรื่องแบบ เป็นทางการที่บรรณารักษ์ ห้องสมุด เฉพาะฯ ได้เคยเข้าร่วม	๖๐
๙. กิจกรรมการศึกษาคือเรื่องแบบ ไม่เป็นทางการที่บรรณารักษ์ ห้องสมุด เฉพาะฯ เคยเข้าร่วม	๖๑
๑๐. เหตุผลในการ เข้ารับการศึกษาคือเรื่องของบรรณารักษ์ ห้องสมุด เฉพาะฯ	๖๒
๑๑. อุปสรรคที่ทำให้บรรณารักษ์ห้องสมุด เฉพาะฯ ไม่สามารถ เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาคือเรื่องแบบ เป็นทางการตาม ความเห็นของบรรณารักษ์	๖๓
๑๒. อุปสรรคที่ทำให้บรรณารักษ์ไม่สามารถ เข้าร่วมกิจกรรม การศึกษาคือเรื่องแบบ เป็นทางการตามความเห็นของ ผู้บริหารงานห้องสมุด เฉพาะฯ	๖๔

ตารางที่

หน้า

๑๓. อุปสรรคที่ทำให้บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ไม่สามารถ เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อ เนื่องแบบไม่เป็นทางการ	๖๕
๑๔. อุปสรรคที่ทำให้บรรณารักษ์ไม่สามารถ เข้าร่วมกิจกรรม การศึกษาต่อ เนื่องแบบไม่เป็นทางการตามความเห็นของ ผู้บริหารงานห้องสมุดเฉพาะฯ	๖๖
๑๕. ระดับการศึกษาต่อ เนื่องทางบรรณารักษศาสตร์แบบ เป็น ทางการที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ต้องการ	๖๗
๑๖. สถานที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ต้องการ เข้ารับ การศึกษาต่อ เนื่องแบบเป็นทางการ	๖๘
๑๗. ระยะเวลาที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ สะดวกที่จะ เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อ เนื่องแบบเป็นทางการ	๖๙
๑๘. ค่าเฉลี่ยน้ำหนักกิจกรรมการศึกษาต่อ เนื่องแบบไม่เป็น ทางการที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ต้องการ เปรียบเทียบกับความสนับสนุนของผู้บริหารในการให้ บรรณารักษ์เข้าร่วมกิจกรรม	๗๐
๑๙. สถานที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ต้องการให้ เป็น ผู้จัดกิจกรรมการศึกษาต่อ เนื่องแบบไม่เป็นทางการ	๗๑
๒๐. ระยะเวลาที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ สะดวกที่จะ เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาต่อ เนื่องแบบไม่เป็นทางการ	๗๓
๒๑. ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง แบบไม่เป็นทางการตามความคิดเห็นของบรรณารักษ์	๗๔
๒๒. ค่าเฉลี่ยน้ำหนัก เนื้อหาที่บรรณารักษ์ห้องสมุดเฉพาะฯ ต้องการศึกษาเพิ่มเติม เปรียบเทียบกับความต้องการของ ผู้บริหารในการให้บรรณารักษ์ศึกษาเพิ่มเติม	๗๕

ตารางที่	หน้า
๒๓. ค่าเฉลี่ยน้ำหนักความสนับสนุนของผู้บริหารห้องสมุด เฉพาะฯ ในการศึกษาต่อเนื่องในทัศนะของบรรณารักษ์	๗๘
๒๔. ค่าเฉลี่ยน้ำหนักความสนับสนุนของผู้บริหารงานห้องสมุด เฉพาะฯ ที่มีต่อการศึกษาต่อเนื่องในทัศนะของผู้บริหาร	๗๘

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย